

FRAGMENTA FAUNISTICA

Tom IX

Warszawa, 15 X 1961

Nr 6

Jacek MICHALSKI

Występowanie *Scolytus (Scolytus) rugulosus* MÜLL. (Coleoptera, Scolytidae) na wiązie

Находка *Scolytus (Scolytus) rugulosus* MÜLL. (Coleoptera, Scolytidae)
на вязе

Feeding of *Scolytus (Scolytus) rugulosus* MÜLL. (Coleoptera, Scolytidae) on *Ulmus carpinifolia* GLEDITSCH

Z okorowanej gałązki wiązu — *Ulmus carpinifolia* GLEDITSCH var. *umbra-culifera* (TRAUTV.) (REHDER, 1954) opanowanej przez larwy ogłódków wiązowych wyhodowałem problematycznie dotychczas stwierdzony na wiązie gatunek ogłódka *Scolytus (Scolytus) rugulosus* MÜLL. Gałązki wiązu, z których wyhodowałem ten gatunek, otrzymałem 28 lutego 1958 r. od Zarządu Zieleni Miejskich w Toruniu. Na jednej z nich, która miała średnicę 1,5 cm, stwierdziłem odosobnione żerowisko niezym prawie nie różniące się od innych żerowisk, założonych na pozostałych gałązkach. Żerowisko to ma chodnik macierzysty o długości 2 cm i szerokości 1 mm. Chodniki larwalne w ilości 26 odchodzą od chodnika macierzystego, najpierw do niego prostopadle, dalej równolegle, a na końcu kilka chodników jest ze sobą poplątanych. Średnia długość chodników larwalnych wynosi 2,5 cm. Chodnik macierzysty ogłódka szorstkiego w opisywanym przypadku jest na obu końcach ostro zakończony i płycej wygryziony niż zazwyczaj spotykany chodnik macierzysty tego gatunku na śliwie (*Prunus domestica* L.). Bywa on zwykle głęboko wygryziony w bielu i zaokrąglony na końcach. Słabsze naruszenie bielu wiązu można tłumaczyć warstwą kory, która jest grubsza od kory śliwy, przyjmując te same średnice gałęzi. W przypadku żerowania na śliwie chodnik macierzysty *S. (S.) rugulosus* MÜLL. odbity jest całkowicie w bielu. Opisywane żerowisko przypomina żerowanie *Scolytus (Scolytochelus) ensifer* EICHL., zwłaszcza że spotyka się te ostatnie i bez komory godowej wygryzionej w bielu, jak i w ogóle bez widocznego, odbitego w bielu chodnika macierzystego. O tym, że jest to właśnie żerowisko ogłódka mieczonośnego (MICHALSKI, 1957), świadczą jedynie w końcu-

wym stadium żerowania chodniki larwalne, zakończone głęboko w bielu. Tak też i było w tym przypadku. Okoliczność ta, jak i gatunek drzewa, upewniała mnie, że mam do czynienia z żerowiskiem *S. (S.) ensifer* EICHH. Jednakże z założonej 29 II 1958 r. hodowli zamiast oczekiwanego *S. (S.) ensifer* EICHH., który łągł się z innych hodowli, tu poczęły się łągnąć okazy *S. (S.) rugulosus* MÜLL. od dnia 21 IV do 25 V 1958 roku. W sumie otrzymałem 18 okazów, w tym 17 samiec i jednego samca. Należy zwrócić uwagę, że prawie wszystkie chodniki larwalne zostały ukończone i wydały chrząszcze prócz ośmiu. Z jednej larwy wylągł się jeden okaz pasożyta, ♂ *Cheiropachus colon* (L.) (*Chalcidoidea*, *Pteromalidae*, det. H. SZCZEPAŃSKI). Druga larwa wyszła, trzecią wyciągnął autor, celem stwierdzenia żywotności larw. Trudno ustalić co się stało z pozostałymi larwami.

S. (S.) rugulosus MÜLL. wykazany był dotychczas z następujących drzew i krzewów wg KARPIŃSKIEGO, 1948, KLEINEGO, 1935, NUNBERGA, 1947 i SCHEDLA, 1948:

Amelanchier ovalis MED. (syn.: *A. rotundifolia* PERS., *A. vulgaris* MÖNCH.), *Betula* sp., *Corylus avellana* L., *Cotoneaster multiflora* BGE., *Crataegus orientalis* PALL., *Cr. oxyacantha* L., *Cr. pentagyna* WALDST. & KIT., *Cydonia oblonga* MILL., *Fagus* sp., *Malus pumila* MILL. (syn.: *M. malus* BRITT.), *Mespilus germanica* L., *Morus* sp., *Prunus amygdalus* BATSCH, *Pr. angustifolia* MARSH., *Pr. armeniaca* L., *Pr. avium* L., *Pr. cerasus* L., *Pr. domestica* L., *Pr. insititia* L., *Pr. laurocerasus* L., *Pr. mahaleb* L., *Pr. padus* L., *Pr. persica* L., *Pr. prostrata* LABILL., *Pr. serotina* EHRH., *Pr. spinosa* L., *Pyracantha coccinea* ROEM., *Pyrus communis* L., *Rhamnus cathartica* L., *Rh. frangula* L. (syn.: *Frangula alnus* MILL.), *Rosa* sp., *Sorbus aria* L., *S. aucuparia* L., *S. torminalis* L.

BALACHOWSKY, 1949 podaje ten gatunek z *Ulmus* sp., *Fagus* sp. i *Betula* sp. Ten sam autor podaje omyłkowo olchę (*Alnus* sp.), jako gatunek drzewa wykazanego przez NUNBERGA, 1947. Przypuszczam, że błąd ten powstał na skutek użycia starej nazwy *Frangula alnus* L., a przez BALACHOWSKIEGO, 1949 przyjętej za *Alnus* sp.

CHAMBERLIN, 1939 wykazuje *S. (S.) rugulosus* MÜLL. jako gatunek zawleczony z Europy i zaaklimatyzowany w Stanach Zjednoczonych. Autor ten podaje za ESSIGIEM, 1926 szesnaście gatunków drzew i krzewów dla *S. (S.) rugulosus* MÜLL. W spisie roślin wymieniony jest również wiąz, co do którego zastrzega się on, że jest to prawdopodobnie pomyłka. Tak więc tylko jeden autor (BALACHOWSKY, 1949) stwierdza za EICHHOFFEM, 1881 występowanie tego gatunku na wiązcie. Stwierdzenie to jest również bardzo problematyczne, gdyż EICHHOFF, 1881 przy opisie biologii *S. (S.) rugulosus* MÜLL. nie wspomina ani słowem o gatunku drzew przez niego opadanych. Wspomina jedynie, że *S. (S.) rugulosus* MÜLL. opada te same drzewa co *S. (S.) mali* BECHTS. Przy opisie tego ostatniego podaje szereg roślin żywicielskich wraz z wiązem, powołując się na RATZBURGA, 1839, który wykazał *S. (S.) mali* BECHST. z pnia wiązowego. Można przypuszczać, że i w tym przypadku powstało nieporozumienie. Stwierdzono więc dotychczas, że *S. (S.) rugulosus* MÜLL. żeruje

na 35 gatunkach roślin, włączając do nich podany przez autora gatunek wiaźu.

Wyhodowanie całego pokolenia *S. (S.) rugulosus* MÜLL. z gałązki wiaźu dowodzi, że ogłodkowi szorstkiemu odpowiada i ten gatunek drzewa. Świadczy o tym również fakt występowania w pobliżu śliwy, podstawowego gatunku żywicielskiego. Wielkość otrzymanych okazów z wiaźu nie odbiega od wymiarów tego gatunku jakie mam ze śliwy.

Ogłodek szorstki jest więc gatunkiem polifagicznym, występującym na różnych drzewach i krzewach stojących daleko od siebie w układzie systematycznym roślin.

LITERATURA

- BALACHOWSKY A. 1949. Coléoptères Scolytides. Faune de France, **50**, Paris, 320 pp., 345 ff.
- CHAMBERLIN W. 1939. The Bark and Timber Beetles of North America. Oregon Litho U. S. A., VI, 513 pp., 321 ff.
- EICHHOFF W. 1881. Die europäische Borkenkäfer. Berlin, VI, 305 pp., 104 ff.
- ESSIG E. O. 1926. Insects of Western North America. *Scolytidae*. New York, pp. 510—520.
- KARPIŃSKI J. J. 1948. Przyczynek do znajomości fauny korników Parku Narodowego w Pieninach. *Fragm. faun. Mus. zool. pol.*, Warszawa, **5**, Nr 14, pp. 225—232.
- KLEINE R. 1935. Die Borkenkäfer (*Ipidae*) und ihre Standpflanzen. *Z. ang. Ent.*, Berlin, **21**, I. Teil, pp. 123—181, II. Teil, pp. 597—646.
- MICHAŁSKI J. 1957. Możliwość występowania *Scolytus (Scolytochelus) ensifer* EICHH. (*Col., Scolytidae*) w Wielkopolsce. *Rocz. Wyż. Szkoły Rol. w Poznaniu*, **1**, pp. 73—77, 5 ff.
- NUNBERG M. 1947. Ogłodek szorstki *Scolytus rugulosus* RATZ. (*Coleoptera, Ipidae*) na krużynie (*Frangula alnus* L.). *Fragm. faun. Mus. zool. pol.*, Warszawa, **5**, Nr 3, pp. 29—31.
- RATZEBURG J. T. C. 1839. Die Forst-Insecten. I. Teil — Die Käfer. Berlin, 247 pp., 3 Tabl., 21 tt.
- REHDER A. 1954. Manual of cultivated Trees and Shrubs. New York, XXX+996 pp.
- SCHEDL K. 1948. Bestimmungstabellen der paläarktischen Borkenkäfer. Teil III, Die Gattung *Scolytus* GEOFFR., *Zentralbl. f. d. Gesamtg. Ent.*, Klagenfurt, 67 pp., 61 ff.

РЕЗЮМЕ

Автор констатирует нахождение *Scolytus (Scolytus) rugulosus* MÜLL. на *Ulmus carpinifolia* GLEDITSCH var. *umbraculifera* (TRAUTV.) в Торуні. С одной ветви вяза выведено 17 самок и 1 самца. Выведено также паразита *Cheiropachus colon* (L.).

SUMMARY

The author reports the feeding of *Scolytus (Scolytus) rugulosus* MÜLL. on *Ulmus carpinifolia* GLEDITSCH var. *umbraculifera* (TRAUTV.) in Toruń. From the larvae 17 females and 1 male of this species and its parasite — *Cheiropachus colon* (L.) have been reared.

W tym celu należy przede wszystkim zwrócić uwagę na to, że w literaturze polskiej, podobnie jak w literaturze zagranicznej, istnieje tendencja do wyodrębniania się różnych nurtów i kierunków. Wskazywać na to może chociażby fakt, że w literaturze polskiej, podobnie jak w literaturze zagranicznej, istnieje tendencja do wyodrębniania się różnych nurtów i kierunków. Wskazywać na to może chociażby fakt, że w literaturze polskiej, podobnie jak w literaturze zagranicznej, istnieje tendencja do wyodrębniania się różnych nurtów i kierunków.

W tym celu należy przede wszystkim zwrócić uwagę na to, że w literaturze polskiej, podobnie jak w literaturze zagranicznej, istnieje tendencja do wyodrębniania się różnych nurtów i kierunków. Wskazywać na to może chociażby fakt, że w literaturze polskiej, podobnie jak w literaturze zagranicznej, istnieje tendencja do wyodrębniania się różnych nurtów i kierunków.

W tym celu należy przede wszystkim zwrócić uwagę na to, że w literaturze polskiej, podobnie jak w literaturze zagranicznej, istnieje tendencja do wyodrębniania się różnych nurtów i kierunków. Wskazywać na to może chociażby fakt, że w literaturze polskiej, podobnie jak w literaturze zagranicznej, istnieje tendencja do wyodrębniania się różnych nurtów i kierunków. Wskazywać na to może chociażby fakt, że w literaturze polskiej, podobnie jak w literaturze zagranicznej, istnieje tendencja do wyodrębniania się różnych nurtów i kierunków.

Redaktor pracy — mgr R. Bielawski

Państwowe Wydawnictwo Naukowe — Warszawa 1961

Nakład 1550+125 egz. Ark. wyd. 0,25, druk. 0,25. Papier druk. sat. kl. III, 80 g. B1. Cena zł 6. —

Nr zam 92/61 — Wrocławska Drukarnia Naukowa — T-2

<http://rcin.org.pl>